

Правове регулювання банкрутства

Банкрутство є необхідним і дійовим інструментом ринкової економіки. Це власне механізм, за допомогою якого розв'язуються питання щодо неплатоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності. Правовою підставою функціонування інституту банкрутства є Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.92. Наразі основні положення цього Закону встановлюють умови і порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів.

Для глибшого вивчення механізму банкрутства доцільним є розгляд основних його визначень та умов застосування.

Чинне законодавство під поняттям банкрутства передбачає встановлену господарським судом неспроможність боржника (суб'єкта банкрутства) відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Під неплатоспроможністю розуміється неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Учасниками процедури банкрутства є: боржник, кредитори, які виступають сторонами в справі про банкрутство, а також арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, господарські суди.

Суб'єктами банкрутства (банкрутами) можуть бути юридичні та фізичні особи (боржники), неспроможність яких виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом. До суб'єктів банкрутства не належать відокремлені структурні підрозділи юридичної особи, зокрема філії, представництва, відділення, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, а також іноземні юридичні особи та міжнародні організації з постійним місцезнаходженням поза межами України. Не може належати до суб'єктів банкрутства також і казенне підприємство, оскільки в разі його фінансової неспроможності за зобов'язаннями такого підприємства відповідальність несе держава.

Кредитором визнається юридична або фізична особа, яка має підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, в тому числі з виплати заборгованості по заробітній платі працівникам боржника. Кредитором можуть також визнаватися органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів).

Під грошовим зобов'язанням необхідно розуміти зобов'язання боржника заплатити кредиту певну грошову суму відповідно до цивільно-правового договору та на інших підставах, передбачених цивільним законодавством України.

Підставою для застосування банкрутства до суб'єкта підприємницької діяльності є його неплатоспроможність. Наразі сама тільки неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами не означає, що він є банкрут. Суб'єкт підприємницької діяльності, який неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати податків і зборів або обов'язкових платежів, протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати визнається боржником.

Фактичною підставою для порушення господарським судом справи про банкрутство може бути лише письмова заява до господарського суду[1], з якою може звернутися будь-хто з кредиторів (об'єднання кредиторів) і, за певних обставин, сам боржник.

Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно складають не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку.

До боржника застосовуються такі судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута.

Провадження у справах про банкрутство можна поділити на кілька стадій[2]: порушення провадження у справі; підготовче засідання господарського суду; виявлення кредиторів та інвесторів; попереднє засідання господарського суду; проведення зборів кредиторів та утворення комітету кредиторів; винесення ухвали про санацію; визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури; припинення провадження у справі про банкрутство.

Законодавством передбачені особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності, насамперед містоутворюючих, особливо небезпечних, сільськогосподарських підприємств, страховиків, професійних учасників ринку цінних паперів, суб'єктів підприємницької діяльності — громадян, селянського (фермерського) господарства.

На всіх стадіях провадження у справі про банкрутство господарським судом може бути призначений арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор). Ним може бути призначено фізичну особу — суб'єкта підприємницької діяльності, яка має вищу юридичну або економічну освіту, володіє спеціальними знаннями та не є заінтересованою особою щодо боржника і кредиторів. Арбітражний керуючий зобов'язаний: здійснювати заходи щодо захисту майна боржника; аналізувати фінансову, господарську та інвестиційну діяльність боржника, його становище на ринках; в порядку, установленому законодавством, надавати державному органу з питань банкрутства інформацію, необхідну для ведення Єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство та інші повноваження.

Набуття статусу банкрута можливе лише за рішенням господарського суду, а до цього часу в боржника ще може з'явитися можливість вийти з такого стану.

Стосовно боржника може бути застосована досудова санація, що передбачає систему заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати власник майна боржника, інвестор з метою запобігання банкрутству боржника. Такі дії можуть бути здійснені шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів до початку порушення провадження у справі про банкрутство. У зв'язку з цим до учасників ліквідаційної процедури чинне законодавство відносить також санаторів — юридичних та фізичних осіб, в тому числі іноземців, які звернулися в установлений законом місячний термін до господарського суду з письмовою заявою про переведення на себе боргу і визначили умови санації підприємства-боржника, а також подали документи, якими підтверджують свою платоспроможність і фінансову можливість участі в санації.

Діяльність суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного рішенням господарського суду банкрутом, припиняється шляхом його ліквідації. Такі дії здійснює ліквідатор, яким є фізична особа і якій рішенням господарського суду надано право здійснення ліквідаційної процедури стосовно боржника.

В Україні вирішення всіх організаційних питань пов'язаних з банкрутством, покладено на державну госпрозрахункову установу Агентство з питань банкрутства. Ця установа була утворена відповідно до Указу Президента України від 15.12.99 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади» та постанови Кабінету Міністрів України від

24.04.00 і підпорядкована Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції України. Діяльність Агентства здійснюється згідно з положенням про державну госпрозрахункову установу «Агентство з питань банкрутства», затвердженого Мінекономіки наказом від 06.06.00.

Основною метою діяльності Агентства є реалізація повноважень державного органу з питань банкрутства, а також надання послуг у процесі провадження у справах про банкрутство. Для реалізації поставлених завдань Агентство наділено такими повноваженнями: за рішенням господарського суду виступати учасником господарського провадження у справах про банкрутство підприємств, а також делегувати працівників до складу ліквідаційної комісії; надавати пропозиції господарському суду щодо кандидатури господарських керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) для державних підприємств або підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25 %; забезпечувати реалізацію процедур банкрутства щодо відсутнього боржника; здійснювати функції адміністратора Єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство; забезпечувати проведення експертизи фінансового становища державних підприємств і підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25 %; готувати на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновки про наявність ознак приховуваного, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства; надавати пропозиції щодо проведення досудової санації суб'єктів підприємницької діяльності, які перебувають у державній власності, погодження в установленому порядку умов участі інвесторів і кредиторів у проведенні досудової санації таких підприємств; готувати пропозиції щодо продажу частини майна боржника — державного підприємства у процедурі санації, а також майна державного підприємства-банкрута, стосовно якого винесено ухвалу про ліквідацію.

Крім того, Агентство має право від свого імені укладати угоди, набувати майнові і немайнові права, нести зобов'язання, виступати позивачем і відповідачем у суді, господарському чи третейському суді, укладати мирові угоди, брати участь в утворенні та діяльності промислово-фінансових груп, а також асоціацій, корпорацій, інших об'єднань підприємств.

Агентство очолює голова, який призначається на посаду та звільняється з посади наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України і здійснює свої повноваження на умовах, передбачених контрактом та положенням про державну госпрозрахункову установу «Агентство з питань банкрутства». На голову покладена персональна відповідальність за виконання покладених на Агентство завдань.

Д.з. зробити конспект, фото надіслати на адресу nika.grom5@gmail.com